

HUOMAUTUKSIA

- ¹ „Brdzola“ („Taistelu“) — Tiflisiin sosialidemokraattisen järjestön, sen leniniläis-iskralaisen ryhmän ensimmäinen gruusialainen illegaalinen sanomalehti. Aloitteen „Brdzola“ lehden perustamisesta teki J. V. Stalin. „Brdzola“ lehden julkaiseminen oli sen taistelun tulos, jota Gruusian ensimmäisen sosialidemokraattisen järjestön „Mesamedasin“ vallankumouksellinen vähemmistö (J. V. Stalin, V. Z. Ketshoveli, A. G. Tsulukidze) oli käynyt vuodesta 1898 sen opportunistista enemmistöä (Jordania y.m.) vastaan illegaalisen vallankumouksellisen marxilaisen lehdistön perustamista koskevassa kysymyksessä. „Brdzola“ painettiin Bakussa maanalaisessa kirjapainossa, jonka oli järjestänyt J. V. Stalinin lähin työtoveri V. Z. Ketshoveli Tiflisiin sosialidemokraattisen järjestön vallankumouksellisen sivustan toimeksiannosta. Hänen huolekseen oli annettu myöskin lehden julkaisemista koskeva käytännöllinen työ. Vallankumouksellisen marxilaisen puolueen ohjelmaa ja taktiikkaa koskevat johtavat artikkelit „Brdzolassa“ ovat J. V. Stalinin kirjoittamia. „Brdzola“ ilmestyi neljä numeroa: № 1 — syyskuussa 1901, № 2—3 — marras- ja joulukuussa 1901 sekä № 4 — joulukuussa 1902. „Brdzola“ — „Iskran“ jälkeen paras marxilainen sanomalehti Venäjällä — puolusti Taka-Kaukaasian proletariaatin vallankumouksellisen taistelun katkeamatonta yhteyttä koko Venäjän työväenluokan vallankumoukselliseen taisteluun. Puolustaessaan vallankumouksellisen marxilaisuuden teoreettisia perusteita „Brdzola“ samoin kuin leniniläinen „Iskrakin“ harjoitti propagandaa sen puolesta, että sociali-

demokraattisten järjestöjen oli siirryttävä poliittiseen joukkoagitatioon, poliittiseen taisteluun itsevaltiutta vastaan, puolusti Leninin ajatusta proletariaatin hegemoniasta porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa. Taistellessaan „ekonomisteja“ vastaan „Brdzola“ perusteli työväenluokan yhtenäisen vallankumouksellisen puolueen muodostamisen välttämättömyyttä, paljasti liberaalista porvaristoa, natsionalisteja ja kaikenkarvaisia opportunisteja. Leniniläinen „Iskra“ pani merkille „Brdzolan“ ensimmäisen numeron ilmestymisen hyvin tärkeänä tapahtumana. — **3.**

² „Rabotshaja Mysl“ („Työväen Ajatus“) — sanomalehti, joka levitti avoimesti „ekonomistien“ opportunistisia katsantokantoja; ilmestyi vuoden 1897 lokakuusta vuoden 1902 joulukuuhun. Ilmestyi 16 numeroa. — **18.**

³ Vuoden 1897 kesäkuun 2 päivän laki sääti teollisuuslaitosten ja rautatien konepajojen työläisille 11½ tuntisen työpäivän; samalla laki vähensi työläisiltä juhlapäivien lukua. — **18.**

⁴ Tarkoitetaan hallituksen heinäkuun 29 päivänä 1899 vahvistamia „Tilapäissäantöjä korkeakoulujen oppilaiden asevelvollisuudesta“. Näiden sääntöjen perusteella sellaiset ylioppilaat, jotka osallistuivat kollektiivisiin esiintymisiin korkeakouluissa säädettyä poliisikomentoa vastaan, erotettiin korkeakouluista ja otettiin tsaarin armeijaan rivimiehiksi yhdestä vuodesta kolmeen vuoteen. — **26.**

⁵ „Sakartvelo“ („Gruusia“) — ulkomailla toimineen gruusialaisten natsionalistien ryhmän sanomalehti, ryhmän, josta muodostui sosialifederalistien porvarillis-natsionalistisen puolueen ydin; lehteä julkaistiin Pariisissa gruusian ja ranskan kielellä vuodesta 1903 vuoteen 1905.

Gruusialaisten federalistien puolueeseen (muodostui Genevessä vuoden 1904 huhtikuussa) kuului „Sakartvelo“ ryhmän lisäksi anarkisteja, eserriä ja kansallis-demokraatteja. Federalistien perusvaatimus oli Gruusian kansallinen autonomia Venäjän tilanherra-porvarillisen valtion puitteissa. Taantumisvuosina heistä tuli vallankumouksen avoimia vihollisia. — **37.**

- ⁶ „Armenian sosialidemokraattisen työväenjärjestön“ perustivat armenialaiset kansallis-federalistiset ainekset pian VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen. V. I. Lenin pani merkille tämän järjestön läheisen yhteyden Bundiin. „Se ei ole mikään muu kuin Bundin kuullainen välikappale, eikä muuta, joka on keksitty vartavasten kaukaasialaisen bundilaisuuden ravitsemiseksi. ...Kaikki kaukaasialaiset toverit vastustavat tuota hajoitaja-kynäilijän koplaa“, kirjoitti V. I. Lenin Keskuskomitean jäsenille syyskuun 7 päivänä (uutta lukua) 1905 (kts. Lenin-kokoelma, V, s. 493). — 39.
- ⁷ Bund (Juutalaisten yleinen työväenliitto Liettuassa, Puolassa ja Venäjällä) — juutalaisten pikkuporvarillinen opportunistinen järjestö. Perustettiin Vilnan edustajakokouksessa lokakuussa 1897. Bund toimi etupäässä juutalaisten käsityöläisten keskuudessa. Liittyttyään VSDTP:seen vuonna 1898 pidetyssä I edustajakokouksessa „autonomisena järjestönä, joka on itsenäinen vain erikoisesti juutalaista proletariaattia koskevissa kysymyksissä“, Bund esiintyi natsionalismin ja separatismin ylläpitäjänä Venäjän työväenliikkeessä. Leniniläinen „Iskra“ arvosteli ankarasti Bundin porvarillis-natsionalistista kantaa. Kaukaasian iskralaiset kannattivat täydellisesti V. I. Leniniä hänen taistellessaan Bundia vastaan. — 43.
- ⁸ Tarkoitetaan niitä puolueen komiteoita, jotka Tiflisissä vuoden 1903 maaliskuussa pidetyssä Kaukaasian sosialidemokraattisten työväenjärjestöjen I edustajakokouksessa yhdistyivät VSDTP:n Kaukaasian liitoksi. Edustajakokouksessa olivat edustettuina Tiflisin, Bakun, Batumin, Kutaisin, Gurian y.m. järjestöt. Edustajakokous hyväksyi leniniläisen „Iskran“ poliittisen linjan, hyväksyi ohjeksi „Iskran“ ja „Zarjan“ ohjelmaluonnoksen, laati ja vahvisti Liiton erikoiset säännöt. Kaukaasian liiton ensimmäinen edustajakokous laski perustuksen Kaukaasian sosialidemokraattisten järjestöjen internationalistiselle rakenteelle. Edustajakokous muodosti johtavan puolueelimen — VSDTP:n Kaukaasian liittokomitean, johon valittiin poissaolevana J. V. Stalin, joka siihen aikaan oli teljettynä Batumin vankilaan. Karattuaan karkoituspaikalta ja palattuaan

Tiflisiin vuoden 1904 alussa J. V. Stalin tulee VSDTP:n Kaukaasian liittokomitean johtoon. — 43.

- 9 Kaksi J. V. Stalinin Kutaisista kirjoittamaa kirjettä löydettiin siihen kirjeenvaihtoon kuuluneiden kirjeiden joukosta, jota V. I. Lenin ja N. K. Krupskaja olivat käyneet Venäjällä toimineiden bolshevististen järjestöjen kanssa. J. V. Stalin kirjoitti nämä kirjeet ollessaan vuoden 1904 syys- ja loka-kuussa Kutaisissa, ja ne oli osoitettu hänen toverilleen valankumouksellisessa työssä Taka-Kaukaasiassa M. Davitashvillille, joka asui silloin Leipzigissä (Saksa) ja kuului Leipzigin bolshevikkiryhmään. Toinen Leipzigin bolshevikkiryhmän jäsen D. Suliashvili kirjoitti muistelmissaan näistä kirjeistä: „Toveri Stalinilta saimme ihastusta uhkuvia kirjeitä Leninistä. Kirjeet sai tov. M. Davitashvili. Noissa kirjeissä toveri Stalin lausui ihastuksensa Leninistä, hänen järkkymättömästä, puhtaasti marxilaisesta taktiikastaan, siitä, kuinka hän ratkaisi puolueen rakentamista koskevat kysymykset j.n.e. Eräässä kirjeessään toveri Stalin nimitti Leniniä „vuorikotkaksi“ ja ihaili hänen leppymätöntä taisteluaan menshevikkejä vastaan. Me lähetimme nuo kirjeet Leninille ja saimme pian häneltä vastauksen, jossa hän nimitti Stalinia „tulisieluseksi kolkhisilaiseksi“. Kirjeiden gruusiankielisiä alkuperäisiä kappaleita ei ole löydetty. — 59.
- 10 Tarkoitetaan uutta, menshevististä „Iskraa“. Vallattuaan VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen Plehanovin myötävai-
kutuksella „Iskran“ käsiinsä menshevikit käyttivät sitä taistelussa Leniniä ja bolshevikkeja vastaan. He alkoivat avoimesti propagoida sen palstoilla opportunistisia katsomuksiaan. Menshevistinen „Iskra“ ilmestyi vuoden 1905 lokakuuhun asti. — 59.
- 11 Syksyllä vuonna 1904, sen jälkeen, kun menshevikit olivat vallanneet „Iskran“ toimituksen, V. D. Bontsh-Brujevitsh järjesti V. I. Leninin toimeksiannosta erikoisen kustannusliikkeen, jonka tehtävänä oli julkaista „puoluekirjallisuutta, varsinkin sellaista, jossa puolustetaan puolueen toisen edustaja-

kokouksen enemmistön periaatteellista kantaa“. Puolueneuvosto ja Keskuskomitea, jotka siihen aikaan olivat joutuneet menshevikkien käsiin, yrittivät kaikin tavoin estää bolshevistisen kirjallisuuden julkaisemista ja levitystä. Kaukaasian bolshevististen komiteain konferenssi, joka pidettiin marraskuussa 1904, hyväksyi tämän johdosta seuraavan päätöslauselman „Enemmistön kirjallisuudesta“: „Konferenssi esittää Keskuskomitealle, että se lähettäisi puolueen komiteoille Bontsh-Brujevitshin ja Leninin ryhmän kirjallisuutta muun puoluekirjallisuuden ohella, joka selvittää erimielisyyksiä puolueessa“. Vuoden 1904 lopulla siirtyi kustannustoiminta V. I. Leninin järjestämälle „Vperjod“ („Eteenpäin“) lehdelle.— 59.

- 12 „22:n julistus“ — V. I. Leninin kirjoittama vetoamus „Puolueelle“. Vetoamus hyväksyttiin bolshevikkien neuvottelukokouksessa, joka pidettiin Leninin johdolla elokuussa 1904 Sveitsissä. J. V. Stalinin kirjeessä mainittu kirjanen „Puolueelle“ sisältää, paitsi vetoamuksen „Puolueelle“, myöskin 22 bolshevikin neuvottelukokouksen päätöksiin yhtyneiden Riian ja Moskovan komiteain sekä Geneven bolshevikki-ryhmän päätöslauselmat. Vetoamuksesta „Puolueelle“ tuli bolshevikkien taisteluohjelma III edustajakokouksen puolesta. VSDTP:n komiteain enemmistö lausui solidaarisuutensa bolshevistisen neuvottelukokouksen päätöksille. Syyskuussa 1904 Kaukaasian liittokomitea sekä Tiflisiin ja Imeretia-Mingrelian komiteat yhtyivät „22:n julistukseen“ ja aloittivat agitation puolueen III edustajakokouksen viipymättömän koollekutsumisen puolesta.— 59.
- 13 V. I. Leninin kirjoitus „Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin“ on kirjoitettu syyskuussa 1904. Kirjoitus on vastaus Rosa Luxemburgin selostuskirjoitukseen „Venäjän sosialidemokratian järjestökysymykset“, joka julkaistiin „Iskran numerossa 69 ja „Neue Zeitin“ numeroissa 42 ja 43, sekä K. Kautskyn kirjeeseen, joka julkaistiin „Iskran“ numerossa 66. Vastauksensa Lenin oli aikonut julkaista „Neue Zeitissa“, mutta menshevikeille myötätuntoinen toimitus kieltäytyi sen julkaisemisesta.— 59.

- 14 „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaisen liigan toisen sääntömääräisen edustajakokouksen pöytäkirjat“; Liiga julkaisi ne Genevessä vuonna 1904. — 59.
- 15 V. I. Leninin kirja „Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin“ on kirjoitettu helmi—toukokuussa ja ilmestyi toukokuun 6 (19) pnä 1904 (kts. Teokset, VI osa, s. 155—336). — 59.
- 16 Tarkoitetaan V. I. Leninin kirjaa „Mitä on tehtävä?“ (kts. Teokset, IV osa, s. 359—508). — 60.
- 17 VSDTP:n II edustajakokouksen hyväksymien sääntöjen mukaan Puolueneuvosto oli ylin puoluelaitos. Puolueneuvostoon kuului viisi jäsentä: Keskuskomitea ja Pää-äänenkannattaja nimittivät kumpikin kaksi Neuvoston jäsentä, Neuvoston viidennen jäsenen valitsi edustajakokous. Neuvoston perustehtävänä oli Keskuskomitean ja Pää-äänenkannattajan toiminnan yhdenmukaistaminen ja yhdistäminen. Pian VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen Puolueneuvostossa saivat ylivoiman menshevikit, jotka tekivät siitä oman ryhmäkuntaelimensä. VSDTP:n III edustajakokous lakkautti monikeskusjärjestelmän puolueessa valitsemalla yhtenäisen puoluekeskuksen — Keskuskomitean, joka oli jaettu kahteen osaan, ulkomailla ja Venäjällä olevaan. III edustajakokouksen hyväksymien sääntöjen mukaan Keskuskomitea nimitti jäsenistään Pää-äänenkannattajan toimittajan. — 65.
- 18 V. I. Leninin kirjanen „Kirje toverille järjestötehtävistämme“ kirjoittajan alkua ja jälkilauseineen ilmestyi vuonna 1904 Genevessä VSDTP:n Keskuskomitean julkaisemana (kts. Teokset, V osa, s. 179—192). — 65.
- 19 Kostrov ja An — N. Jordanian salanimiä. — 66.
- 20 „Kvalli“ („Vako“) — gruusiankielinen viikkolehti, liberaalinatsionalistisen suunnan äänenkannattaja. Vuosien 1893—1897 aikana se julkaisi palstoillaan „Mesame-dasin“ aloittelevien kynäilijäin tuotteita. Vuoden 1897 lopulla se siirtyi „Mesame-dasin“ enemmistön (N. Jordania y.m.) käsiin ja siitä tuli „legaalisen marxilaisuuden“ äänitorvi. Sen jälkeen, kun

VSDTP:n sisällä oli muodostunut bolshevikkien ja menshevikkien ryhmät, „Kvalista“ tuli gruusialaisten menshevikkien äänenkannattaja. Hallitus lakkautti lehden vuonna 1904. — 66.

- ²¹ „Proletariatis Brdzola“ („Proletariaatin Taistelu“) — gruusialainen illegaalinen sanomalehti, VSDTP:n Kaukaasian liiton äänenkannattaja; ilmestyi huhti-toukokuusta 1903 loka-kuuhun 1905; lakkautettiin 12:n numeron ilmestymisen jälkeen. Palattuaan karkoitukselta v. 1904 J. V. Stalin tuli lehden toimituksen johtoon. Toimitukseen kuuluivat myöskin A. G. Tsulukidze, S. G. Shaumjan y.m. Lehden johtavat artikkelit kirjoitti J. V. Stalin. „Proletariatis Brdzola“ oli „Brdzola“ lehden seuraaja. VSDTP:n Kaukaasian liiton ensimmäinen edustajakokous päätti yhdistää „Brdzola“ lehden ja armenialaisen sosialidemokraattisen „Proletariat“ lehden yhdeksi yhteiseksi äänenkannattajaksi, jota julkaistiin kolmella kielellä: gruusian kielellä („Proletariatis Brdzola“), armenian kielellä („Proletariati Kriv“) ja venäjän kielellä („Borba Proletariata“). Lehden sisältö oli samanlainen kaikilla kolmella kielellä. Kullakin kielellä ilmestyneiden edellisten julkaisujen numerojärjestys säilytettiin. „Proletariatis Brdzola“ oli „Vperjod“ ja „Proletari“ lehtien jälkeen suurin illegaalinen bolshevistinen sanomalehti, joka puolusti johdonmukaisesti marxilaisen puolueen ideologisia, organisatoorisia ja taktillisia perusteita. „Proletariatis Brdzolan“ toimitus piti yllä kiinteätä yhteyttä V. I. Leniniin ja bolshevikkien ulkomaiseen keskukseseen. Kun joulukuussa 1904 ilmestyi tiedonanto „Vperjod“ lehden julkaisemisesta, niin Kaukaasian liittokomitea muodosti kirjallisuusryhmän „Vperjodin“ avustamiseksi. Vastaukseksi Liittokomitean pyyntöön, että V. I. Lenin avustaisi kirjoituksilla „Proletariatis Brdzolaa“, hän kirjoitti joulukuun 20 päivänä (uutta lukua) v. 1904 päivätyssä kirjeessään: „Kalliit toverit! Sain Teidän kirjeenne, joka koskee „Borba Proletariata“ lehteä. Koetan kirjoittaa ja puhun asiasta toimitustovereille“ (kts. Lenin-kokoelma, XV, s. 267). „Proletariatis Brdzola“ julkaisi palstoillaan järjestelmällisesti leniniläisestä „Iskrasta“ sekä sittemmin „Vperjodista“ ja „Proletarista“ lainattuja kirjoituksia ja aineistoa. Lehdessä julkaistiin V. I. Leninin

artikkeleja. „Proletarissa“ annettiin useita myönteisiä arvosteluja ja lausuntoja „Proletariat Brdžolasta“ sekä julkaistiin siitä lainattuja artikkeleja ja kirjeenvaihtajien kirjoituksia. „Proletarin“ 12. numerossa kirjoitettiin „Borba Proletariatian“ ensimmäisen numeron ilmestymisestä venäjän kielellä. Kirjoituksen lopussa sanotaan: „Me joudumme vielä koskettamaan tämän mielenkiintoisen lehden sisältöä. Tervehdimme lämpimästi Kaukaasian liiton julkaisutoiminnan laajenemista ja toivotamme sille edelleenkin menestystä puoluekantaisuuden lujittamisessa Kaukaasiassa“. — **66.**

- 22** Tarkoitetaan J. V. Stalinin kirjoitusta „Miten sosialidemokratia ymmärtää kansallisuuskysymyksen?“ (kts. tämä osa, s. 34). — **66.**
- 23** Tsaari Nikolai II:n „Korkeimman omakätisesti allekirjoittama asetus“ joulukuun 12 päivältä 1904 julkaistiin sanomalehdissä yhdessä hallituksen erikoistiedonannon kanssa joulukuun 14 päivänä 1904. Sen ohella, että asetuksessa luvattiin joitain toisarvoisia „reformejä“, siinä julistettiin itsevaltiuden vallan järkkymättömyyttä ja esitettiin uhkauksia paitsi vallankumouksellisille työläisille ja talonpojille myöskin liberaaleille, jotka olivat rohjenneet esittää hallitukselle arkoja perustuslakivaatimuksia. V. I. Leninin sanonnan mukaan Nikolai II:n asetus oli „suoranainen korvapuusti liberaaleille“. — **81.**
- 24** „Perustuslakiluonnoksen“ oli laatinut ryhmä liberaalisen „Vapautusliiton“ jäseniä lokakuussa 1904, ja se ilmestyi erillisenä julkaisuna nimellä „Venäjän valtakunnan valtiollinen peruslaki. Venäjän perustuslain luonnos“. Moskova, 1904. — **83.**
- 25** J. V. Stalinin kirjanen „Lyhyesti erimielisyyksistä puolueessa“ on kirjoitettu huhtikuun lopulla 1905. Se oli vastaus N. Jordanian kirjoituksiin „Enemmistö vaiko vähemmistö?“, „Mikä on puolue?“ y.m., joista edellinen oli julkaistu „Sotsial-Demokratissa“ ja jälkimmäinen „Mogzaurissa“. J. V. Stalinin kirjasen „Lyhyesti erimielisyyksistä puolueessa“ ilmestymisen tuli pian bolshevikkien ulkomaisen keskuksen tietoon. Heinäkuun 18 päivänä 1905 VSDTP:n Kaukaasian liitto-

- komitealle kirjoittamassaan kirjeessä N. K. Krupskaja pyysi lähettämään kirjasen ulkomaille. Kirjanen „Lyhyesti erimielisyyksistä puolueessa“ levisi laajasti Taka-Kaukaasian bolshevistisiin järjestöihin; eturivin työläiset tutustuivat sen kautta puolueen sisäisiin erimielisyyksiin sekä V. I. Leninin, bolshevikkien, kantaan. Kirjanen painettiin VSDTP:n Kaukaasian liiton illegaalisessa (Avlabarin) kirjapainossa toukuussa 1905 gruusian kielellä sekä kesäkuussa venäjän ja armenian kielellä 1500—2000 kappaleen painoksena kullakin kielellä. — **94.**
- 26 „Iskra“ („Kipinä“) — ensimmäinen yleisvenäläinen illegaalinen marxilainen sanomalehti; V. I. Lenin perusti sen vuonna 1900. Leniniläisen „Iskran“ ensimmäinen numero ilmestyi joulukuun 11 (24) p:nä 1900 Leipzigissä, seuraavat numerot ilmestyivät Münchenissä, vuoden 1902 huhtikuusta Lontoossa ja vuoden 1903 kevästä Genevessä. Useissa Venäjän kaupungeissa (Pietarissa, Moskovassa y.m.) oli muodostettu VSDTP:n leniniläis-iskralaisen suunnan ryhmiä ja komiteoita. Taka-Kaukaasiassa „Iskran“ aatteita puolusti illegaalinen sanomalehti „Brdzola“ („Taistelu“) — Gruusian vallankumouksellisen sosialidemokratian äänenkannattaja. („Iskran“ merkityksestä ja osuudesta katso „NKP(b):n historia. Lyhyt oppikurssi“, s. 30—38; 4. suomenkielinen painos, s. 32—42.). — **95.**
- 27 „Sotsial-Demokrat“ („Sosialidemokraatti“) — kaukaasialaisten menshevikkien illegaalinen sanomalehti; ilmestyi gruusian kielellä Tiflisissä huhtikuusta marraskuuhun 1905. Lehteä johti N. Jordania. „Sotsial-Demokratin“ ensimmäinen numero ilmestyi „VSDTP:n Tiflisiin komitean äänenkannattajana“; myöhemmin sanomalehti nimitti itseään „Kaukaasian sosialidemokraattisten työväenjärjestöjen äänenkannattajaksi“. — **97.**
- 28 „Rabotsheje Dielo“ („Työväen Asia“) — Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton („ekonomistien“) aika-ajottain ilmestyvä äänenkannattaja. Aikakauslehti ilmestyi Genevessä vuodesta 1899 vuoteen 1902. — **97.**
- 29 Kts. V. I. Lenin. Teokset, IV osa, s. 56. — **99.**

- 30 Starover — A. N. Potresovin salanimi. — **99.**
- 31 Kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, 1941, s. 150. — **104.**
- 32 „Die Neue Zeit“ („Uusi aika“) — Saksan sosialidemokratian aikakauslehti, joka ilmestyi Stuttgartissa vuodesta 1883 vuoteen 1923. — **105.**
- 33 „Mogzauri“ („Matkailija“) — historiallis-ärkeologinen ja maantieteellis-kansantieteellinen aikakausjulkaisu; ilmestyi Tiflisissä vuodesta 1901 vuoden 1905 marraskuuhun. Vuoden 1905 tammikuusta „Mogzaurista“ tulee gruusialaisten sosialidemokraattien kirjallisuus-poliittinen viikkojulkaisu, jota toimitti F. Maharadze. „Mogzaurissa“ julkaistiin bolshevikkikynäilijäin kirjoitusten ohella myöskin menshevikkien kirjoituksia. — **109.**
- 34 Hainfeldin ohjelma hyväksyttiin Itävallan sosialidemokratian perustavassa edustajakokouksessa vuonna 1888 Hainfeldin kaupungissa. Periaatteellisessa osassaan tämä ohjelma sisälsi joukon toteamia, jotka valaisivat oikein yhteiskunnallisen kehityksen kulkua sekä proletariaatin ja proletaarisen puolueen tehtäviä. Myöhemmin vuonna 1901 pidetyssä Wienin edustajakokouksessa Hainfeldin ohjelman tilalle hyväksyttiin uusi, revisionistisia väitteitä sisältävä ohjelma. — **119.**
- 35 Kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1941, s. 278—279. — **123.**
- 36 „Zarja“ („Sarastus“) — Venäjän sosialidemokratian teoreettinen aikakauslehti; sen perusti V. I. Lenin; ilmestyi samanaikaisesti „Iskra“ lehden kanssa saman toimituksen toimittamana. Aikakauslehti ilmestyi Stuttgartissa huhtikuusta 1901 elokuuhun 1902. — **127.**
- 37 Kts. V. I. Lenin. Teokset, VI osa, s. 150. — **132.**
- 38 „Dnevnik Sotsial-Demokrata“ („Sosialidemokraatin Päiväkirja“) — aikakauslehti, jota G. V. Plehanov julkaisi aikaajoittain Genevessä maaliskuusta 1905 huhtikuuhun 1912.

- Ilmestyi 16 numeroa. Vuonna 1916 ilmestyi vielä yksi aikakauslehden numero. — **132.**
- 39 Gntshakistit — armenialaisen pikkuporvarillisen „Gntshak“ puolueen jäseniä. Puolue syntyi vuonna 1887 Genevessä armenialaisten ylioppilaiden aloitteesta. „Gntshak“ puolue, joka otti Armenian sosialidemokraattisen puolueen nimen, harjoitti Taka-Kaukaasiassa hajoituspolitiikkaa työväenliikkeessä. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen jälkeen „Gntshak“ puolue rappeutui taantumukselliseksi natsionalistiseksi ryhmittymäksi. — **142.**
- 40 Kts. „NKP(b) edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmissa ja päätöksissä“, I osa, 6. painos, 1940, s. 45. — **144.**
- 41 Sanomalehden „Proletariatis Brdzola“ („Proletariaatin Tais-telu“) № 11 julkaistiin vain ensimmäinen osa J. V. Stalinin kirjoituksesta „Väliaikainen vallankumouhallitus ja sosialidemokratia“. Kuten arkistossa säilyneestä J. V. Stalinin laatimasta käsikirjoitetusta „Proletariatis Brdzolan“ numerojen (№ 12, 13 ja 14) suunnitelmaluonnoksesta näkyy, kirjoituksen toinen osa oli aiottu julkaista lehden 13. numerossa. Sen johdosta, kun „Proletariatis Brdzolan“ ilmestyminen päättyi 12. numeroon, toinen osa ei tullut julkaistuksi. Kirjoituksen tämä osa oli säilynyt santarmihallinnon asiapaperien joukossa vain venäjän kielelle käännettynä käsikirjoituksena. Käsikirjoituksen gruusiankielistä tekstiä ei ole löydetty. — **146.**
- 42 II Internationalen Amsterdamin kongressi pidettiin elokuussa 1904. — **150.**
- 43 K. Marx ja F. Engels. „Keskuskomitean vetoamus Kommunistien Liitolle“ (kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1941, s. 131, 132). — **152.**
- 44 Tarkoitetaan V. I. Leninin kirjoitusta „Väliaikaisesta vallankumouhallituksesta“, johon on otettu lainaus F. Engelsin kirjoituksesta „Bakuninilaiset työssä“ (kts. V. I. Lenin. Teokset, VII osa, s. 325, 326, 328). — **155.**

45 Tarkoitetaan lakiehdotusta neuvottelevan Valtakunnanduuman perustamisesta ja Duuman vaaliasetusta, jotka laati sisäasiainministeri Bulyginin puheenjohtolla toiminut valiokunta. Lakiehdotus ja vaaliasetus julkaistiin yhdessä tsaarin manifestin kanssa elokuun 6 (19) pnä 1905. Bolshevikit julistivat Bulyginin Duuman aktiivisen boikotin. Se ei ehtinyt kokoon-tua, kun vallankumous lakaisi sen tieltään. — 166.

46 J. V. Stalinin kirjoitus „Vastaus „Sotsial-Demokratille“, joka julkaistiin „Proletariatis Brdzolan“ 11. numerossa, herätti vilkasta keskustelua bolshevikkien ulkomaisessa keskuksessa. Esittäessään lyhyesti J. V. Stalinin kirjoituksen perussisältöä V. I. Lenin kirjoitti „Proletarissa“: „Kirjoituksessa „Vastaus „Sotsial-Demokratille“ panemme merkille, että siinä on erinomaisesti asetettu kysymys „tietoisuuden ulkoapäin tuomisen“ merkityksestä. Kirjoittaja jakaa tämän kysymyksen neljään itsenäiseen osaan:

1) Filosofinen kysymys tajunnan suhteesta olemiseen: oleminen määrää tajunnan. Kahden luokan olemassaolon mukaisesti syntyy kahdenlainen tietoisuuskin: porvarillinen ja sosialistinen. Proletariaatin asemaa vastaa sosialistinen tietoisuus.

2) „Kuka voi luoda ja kuka luo tämän sosialistisen tietoisuuden (tieteellisen sosialismin)?“

„Nykyinen sosialistinen tietoisuus voi syntyä ainoastaan perinpohjaisen tieteellisen tiedon perusteella“ (Kautsky), s. o. sen luominen „on muutamain intelligentti-sosialidemokraattien tehtävä, joilla on siihen tarvittavia varoja ja aikaa“.

3) Miten tämä tietoisuus juurtuu proletariaattiin? „Juuri tässä tuleekin esille sosialidemokratia (eivätkä ainoastaan intelligentti-sosialidemokraatit), joka tuo sosialistisen tietoisuuden työväenliikkeeseen“.

4) Mitä sosialidemokratia tapaa proletariaatilla itsellään mennessään sen keskuuteen julistamaan sosialismia? Vaistomaisen taipumuksen sosialismiin. „Yhdessä proletariaatin kanssa syntyy luonnon välttämättömyyden mukaisesti sosialistinen pyrkimys niin itsellään proletaareilla kuin myöskin niillä, jotka omaksuvat proletariaatin katsantokannan: siten on selitettävissä sosialististen taipumusten syntyminen“ (Kautsky).

- Menshevikki tekee tästä naurettavan johtopäätöksen: „Tästä käy selväksi, että sosialismia ei tuoda ulkoapäin proletariaattiin, vaan päinvastoin se on lähtöisin proletariaatista ja menee niiden päähän, jotka omaksuvat proletariaatin katsomukset!“ (kts. „Proletari“ № 22, lokakuun 11 (24) pnä 1905, osasto „Puolueesta“, s. 6). — **170.**
- 47 „Vastaus Liittokomitealle“ julkaistiin liitteenä „Sotsial-Demokratian“ 3. numeroon heinäkuun 1 pnä 1905. „Vastauksen“ kirjoittaja oli gruusialaisten menshevikkien johtaja N. Jordania, jonka katsomuksia J. V. Stalin säälimättä arvosteli kirjassaan „Lyhyesti erimielisyyksistä puolueessa“ ja muissa kirjallisissa tuotteissaan. — **170.**
- 48 Kts. V. I. Lenin. Teokset, V osa, s. 187. — **180.**
- 49 „Moskovskije Vedomosti“ („Moskovan Sanomat“) — sanomalehti, joka alkoi ilmestyä vuonna 1756; se ilmaisi aatelisten maaorjanomistajain ja papiston kaikkein taantumuksellisimpien piirien etuja. Vuodesta 1905 lähtien se oli mustasotnia-laisten äänenkannattaja. Lakkautettiin vuoden 1917 Lokakuun vallankumouksen jälkeen. — **184.**
- 50 „Russkije Vedomosti“ („Venäjän Sanomat“) — sanomalehti, jota Moskovan yliopiston liberaaliset professorit ja zemstvojen toimihenkilöt julkaisivat Moskovassa vuodesta 1863 alkaen; se ilmaisi liberaalisten tilanherrain ja porvariston etuja. Vuodesta 1905 lähtien se oli oikeistokadettien äänenkannattaja. — **186.**
- 51 „Proletari“ („Proletaari“) — illegaalinen bolshevistinen viikkolehti, VSDTP:n Pää-äänenkannattaja, joka perustettiin puolueen III edustajakokouksen päätöksen nojalla; se ilmestyi Genevessä toukokuun 14 (27) päivästä marraskuun 12 (25) päivään 1905. Ilmestyi 26 numeroa. Lehden vastaava toimittaja oli V. I. Lenin. „Proletari“ jatkoi vanhan, leniniläisen „Iskran“ linjaa ja oli bolshevistisen „Vperjod“ lehden seuraaja. „Proletari“ lakkasi ilmestymästä sen johdosta, kun V. I. Lenin siirtyi Pietariin. — **187.**

- 52 Perustuslaillis-demokraattinen puolue (konstitutsionno-demokratitsheskaja partija, k.-d., kadetit) — liberaalis-monarkistisen porvariston pääpuolue; se muodostui vuoden 1905 lokakuussa. Valedemokratismiin verhoutuneina ja nimittämällä itseään „kansan vapauden“ puolueeksi kadetit yrittivät saada talonpoikaiston puolelleen. He pyrkivät tsarismin säilyttämiseen perustuslaillisen monarkian muodossa. Myöhemmin kadeteista tuli imperialistisen porvariston puolue. Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen kadetit järjestelivät vastavallankumouksellisia salaliittoja ja kapinoita Neuvostotasavaltaa vastaan.— **190.**
- 53 „Kavkazski Rabotshi Listok“ („Kaukaasian Työväen Lehtinen“) — ensimmäinen legaalinen bolshevistinen päivälehti Kaukaasiassa; se ilmestyi Tiflisissä marraskuun 20 päivästä joulukuun 14 päivään 1905 venäjän kielellä. Lehteä johtivat J. V. Stalin ja S. G. Shaumjan. VSDTP:n Kaukaasian liiton IV konferenssissa „Kavkazski Rabotshi Listok“ hyväksyttiin Kaukaasian liiton viralliseksi äänenkannattajaksi. Ilmestyi 17 numeroa. Lehden kaksi viimeistä numeroa ilmestyi nimellä „Jelizavetpolski Vestnik“ („Jelizavetpolin Sanansaattaja“).— **208.**
- 54 Vuoden 1905 joulukuussa olivat kapinaannousseiden teollisuus- ja maataloustyöläisten sekä talonpoikien aseistetut joukko-osastot ottaneet haltuunsa Tuckumin, Talsenin, Ruenin, Friedrichstadtin ja muita kaupunkeja Latviassa. Alkoi sissisota tsaarin sotajoukkoja vastaan. Tsaarin kenraalien Orlovin, Sologubin y.m. rankaisuretkikunnat tukahduttivat kapinat Latviassa tammikuussa 1906.— **215.**
- 55 J. V. Stalinin kirjoitus „Valtakunnanduuma ja sosialidemokratian taktiikka“ julkaistiin maaliskuun 8 p:nä 1906 sanomalehdessä „Gantiadi“ („Koitto“) — VSDTP:n Tiflisiin yhdistetyn komitean päivälehdessä, joka ilmestyi maaliskuun 5 päivästä 10 päivään 1906. Kirjoitus oli virallinen esitys bolshevikkien kannasta duumataktiikkaa koskevissa kysymyksissä. „Gantiadin“ edellisessä numerossa oli julkaistu H:n nimimerkillä kirjoitus „Valtakunnanduuman vaalit ja meidän

taktiikkamme“, joka esitti menshevikkien kannan tässä kysymyksessä. J. V. Stalinin kirjoitukseen oli liitetty seuraava toimituksen huomautus: „Eilisessä numerossa julkaistiin kirjoitus, joka esitti tovereittemme erään osan katsantokannan Valtakunnanduumaan osallistumista koskevassa kysymyksessä. Lupauksen mukaisesti julkaistaan tänään toinen kirjoitus, joka esittää tovereittemme toisen osan periaatteellisen katsantokannan tässä kysymyksessä. Kuten lukija näkee, nämä kirjoitukset eroavat periaatteellisesti toisistaan: ensimmäisen kirjoittaja kannattaa osallistumista Duuman vaaleihin, toisen kirjoittaja vastustaa osallistumista. Kumpikaan noista katsantokannoista ei ole vain henkilökohtaisen mielipiteen ilmaus. Niissä on esitetty puolueessa ilmenevän kahden virtauksen taktilliset kannat. Siten on asianlaita koko Venäjällä eikä ainoastaan meillä“.— 219.

- 56 **„Revoljutsionnaja Rossija“** („Vallankumouksellinen Venäjä“) — eserräin (sosialisti-vallankumouksellisten) äänenkannattaja, joka ilmestyi vuoden 1900 lopulta vuoteen 1905; ensin sitä julkaisi „Sosialisti-vallankumouksellisten liitto“, vuoden 1902 tammikuusta lähtien siitä tuli eserräin puolueen pää-äänenkannattaja.— 238.
- 57 **„Novaja Zhizn“** („Uusi Elämä“) — ensimmäinen legaalinen bolshevistinen sanomalehti; se ilmestyi Pietarissa lokakuun 27 päivästä joulukuun 3 päivään 1905. V. I. Leninin palattua maanpaosta „Novaja Zhizn“ alkoi ilmestyä hänen välittömällä johdollaan. Lehteen kirjoitteli aktiivisesti M. Gorki. Viranomaiset lakkauttivat „Novaja Zhiznin“ sen 27. numeron ilmestyttyä. Lehden viimeinen, 28. numero ilmestyi illegaalisesti.— 241.
- 58 **„Natshalo“** („Alku“) — menshevikkien legaalinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa marraskuun 13 päivästä joulukuun 2 päivään 1905.— 241.
- 59 **„Tsnobis Partseli“** („Tiedonantolehtinen“) — gruusialainen päivälehti; se ilmestyi Tiflisissä vuodesta 1896 vuoteen 1906. Vuoden 1900 lopusta lähtien lehti oli gruusialaisten natsio-

nalistien äänitorvi; vuodesta 1904 alkaen siitä tulee gruusialaisten sosiali-federalistien äänenkannattaja.—**242.**

- 60** „Elva“ („Salama“) — gruusialainen päivälehti, VSDTP:n Tiflisiin yhdistetyn komitean äänenkannattaja; se alkoi ilmestyä „Gantiadin“ lakkauttamisen jälkeen. „Elvan“ ensimmäinen numero ilmestyi maaliskuun 12 pnä 1906 ja viimeinen saman vuoden huhtikuun 15 pnä. Bolshevikkien puolesta kirjoitti johtavat kirjoitukset lehteen J. V. Stalin. Kaikkiaan ilmestyi 27 numeroa. — **244.**
- 61** VSDTP:n neljäs („Yhdistävä“) edustajakokous pidettiin Tukholmassa huhtikuun 10—25 (huhtikuun 23 — toukokuun 8) pnä 1906. Edustajakokouksessa oli läsnä Puolan, Liettuan ja Latvian kansallisten sosialidemokraattisten puolueiden ja Bundin edustajia. Vuoden 1905 joulukuun aseellisen kapinan jälkeen oli hallitus lyönyt hajalle monia bolshevistisia järjestöjä eivätkä ne voineet lähettää edustajia. Edustajakokouksessa oli menshevikeillä enemmistö, vaikkakin vähäinen. Menshevikkien ylivoima edustajakokouksessa määräsi myöskin edustajakokouksen päätösten luonteen useissa kysymyksissä. J. V. Stalin oli edustajakokouksessa bolshevikkien Tiflisiin järjestön edustajana salanimellä Ivanovitsh ja piti edustajakokouksessa puheita agraariohjelmaluonnoksesta, nykyhetken arvioinnista ja Valtakunnanduumasta käydyissä keskusteluissa. Sen lisäksi J. V. Stalin antoi edustajakokouksessa muutamia tosiasioihin perustuvia lausuntoja, jotka paljastivat Taka-Kaukaasian menshevikkien opportunistisen taktiikan Valtakunnanduumaa, Bundin kanssa solmittua sopimusta y. m. koskevissa kysymyksissä. — **250.**
- 62** John — P. P. Maslovin salanimi. — **250.**
- 63** N. H. — menshevikki Noi Homeriki. — **255.**
- 64** „Simartle“ („Totuus“) — gruusialaisten menshevikkien kirjallisuus-poliittinen päivälehti; ilmestyi Tiflisissä vuonna 1906. — **255.**

- 65 K. Kautsky ja J. Guesde eivät vielä siihen aikaan olleet siirtyneet opportunistien leiriin. Vuosien 1905—1907 Venäjän vallankumouksen vaikutuksesta, tämän vallankumouksen tehdessä valtavan vaikutuksen kansainväliseen vallankumoukselliseen liikkeeseen ja muun muassa Saksan työväenluokkaan, K. Kautsky puhui ja kirjoitti useista kysymyksistä vallankumouksellisen sosialidemokratian hengessä. — 255.
- 66 „Ahali Tshovreba“ („Uusi Elämä“) — bolshevistinen päivälehti, joka ilmestyi Tiflisissä kesäkuun 20 päivästä heinäkuun 14 päivään 1906. Lehden johtaja oli J. V. Stalin. „Ahali Tshovreban“ vakinaisia avustajia olivat M. Davitashvili, G. Telija, G. Kikodze y. m. Ilmestyi kaikkiaan 20 numeroa. — 256.
- 67 Lainaus on otettu V. I. Leninin kirjoituksesta „Venäjän nykyhetken tilanne ja työväenpuolueen taktiikka“ (kts. Teokset, IX osa, s. 26). Kirjoitus julkaistiin „Partiinije Izvestija“ („Puolueen Tiedonantaja“) lehdessä, VSDTP:n yhdistetyn Keskuskomitean äänenkannattajassa. „Partiinije Izvestija“ ilmestyi illegaalisesti Pietarissa puolueen IV („Yhdistävän“) edustajakokouksen edellä. Ilmestyi kaksi numeroa: № 1 helmikuun 7 pnä ja № 2 maaliskuun 20 pnä 1906. — 257.
- 68 K. Marx ja F. Engels. „Vallankumous ja vastavallankumous Saksassa“ (kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1941, s. 110—111). — 258.
- 69 Kts. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XV osa, 1935, s. 118—119. — 260.
- 70 „Severnaja Zemlja“ („Pohjolan Maa“) — legaalinen bolshevistinen päivälehti; ilmestyi Pietarissa kesäkuun 23 päivästä 28 päivään 1906. — 261.
- 71 „Rossija“ („Venäjä“) — poliisi- ja mustasotnialaishenkinen päivälehti; ilmestyi marraskuusta 1905 huhtikuuhun 1914. Sisäasiain ministeriön äänenkannattaja. — 262.
- 72 Kesä- ja heinäkuussa 1906 sisäasiainministeri P. A. Stolypin lähetti paikallisille viranomaisille määräyksiä, joissa hän

- vaati työväen ja talonpoikain vallankumouksellisen liikkeen ja vallankumouksellisten järjestöjen armotonta nujertamista sotavoimin. — **262.**
- 73 D. Trepov — Pietarin kenraalikuvernööri, joka johti vallankumouksen kukistamista vuonna 1905. — **262.**
- 74 J. V. Stalinin teos „Nykyhetki ja työväenpuolueen yhdistävä edustajakokous“ ilmestyi vuonna 1906 Tiflississä gruusian kielellä „Proletariatın“ julkaisemana. Kirjasessa oli liitteenä kolme bolshevikkien päätöslauselmaluonnosta IV („Yhdistävälle“) edustajakokoukselle: 1) „Demokraattisen vallankumouksen nykyhetki“ (kts. V. I. Lenin. Teokset, IX osa, s. 39—41), 2) „Proletariaatin luokkatehtävät demokraattisen vallankumouksen nykyhetkellä“ (kts. „NKP(b) edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmissa ja päätöksissä“, I osa, 6. painos, 1940, s. 65), 3) „Aseellinen kapina“ (kts. V. I. Lenin. Teokset, IX osa, s. 41—42), sitten päätöslauselmaluonnos Valtakunnanduudesta, jonka V. I. Lenin esitti edustajakokoukselle bolshevikkien nimessä (kts. V. I. Lenin. Teokset, IX osa, s. 159—160). Lisäksi oli kirjaseen liitetty edustajakokouksen päätöslauselma aseellisesta kapinasta ja menshevikkien päätöslauselmaluonnos „Vallankumouksen nykyhetkestä ja proletariaatin tehtävistä“. — **265.**
- 75 „Demokraattisten reformien puolue“ — liberaalis-monarkistisen porvariston puolue, joka muodostui I Valtakunnanduuman vaalien aikana vuonna 1906. — **277.**
- 76 Lokakuulaiset eli „Lokakuun 17 päivän liitto“ — kaupan ja teollisuuden suurporvariston sekä suurten tilanherrojen vastavallankumouksellinen puolue, joka perustettiin marraskuussa 1905. Lokakuulaiset kannattivat täydellisesti stolypinilaista valtakomentoa, tsarismin sisä- ja ulkopoliittikkaa. — **277.**
- 77 Trudovikit eli „työryhmä“ — pikkuporvarillisten demokraattien ryhmä; se muodostui huhtikuussa 1906 I Valtakunnanduuman talonpoikaisedustajista. Trudovikit esittivät vaatimuksia kaikkien sääty- ja kansallisuusrajoitusten poistamisesta,

- zemstvojen ja kaupunkien itsehallintojen demokratisoinnista, yleisen äänioikeuden voimaansaattamisesta Valtakunnanduuman vaaleissa ja ennen kaikkea agraarikysymyksen ratkaisemisesta. — **279.**
- 78 „Nasha Zhizn“ („Elämämme“) — liberaalis-porvarillinen sanomalehti, joka ilmestyi Pietarissa marraskuusta 1904 joulukuuhun 1906 ollen välillä aika-ajoin ilmestymättä. — **283.**
- 79 „Abali Drojeba“ („Uusi Aika“) — legaalinen ammattiliittolehti; ilmestyi kerran viikossa Tiflississä gruusian kielellä marraskuun 14 päivästä 1906 tammikuun 8 päivään 1907. Sanomalehden julkaisemista johtivat J. V. Stalin, M. Tshakaja ja M. Davitashvili; lakkautettiin Tiflisin kuvernöörin määräyksestä. — **302.**
- 80 Senaattori Shidlovskin valiokunta perustettiin tsaarin asetuksella tammikuun 29 päivänä 1905 muka „ottamaan kiireellisesti selvää työväen tyytymättömyyden syistä Pietarissa ja sen esikaupungeissa“. Valiokuntaan aiottiin ottaa myöskin työläisten valitsema edustaja. Bolshevikit pitivät tätä tsarimin hanketta yrityksenä johdattaa työväen huomio pois vallankumouksellisesta taistelusta ja ehdottivat, että valiokunnan vaaleja käytettäisiin poliittisten vaatimusten esittämiseen tsaarin hallitukselle. Sen jälkeen, kun hallitus oli hylännyt vaatimukset, valitsijamiehet kieltäytyivät valitsemasta edustajiaan valiokuntaan ja kehoittivat Pietarin työväkeä lakkoon. Heti seuraavana päivänä alkoi suuria poliittisia lakkoja. Helmikuun 20 päivänä 1905 tsaarin hallituksen oli pakko laskea Shidlovskin valiokunta hajalle. — **304.**
- 81 Finanssiasiaiministeri V. N. Kokovtsevin puheenjohdolla toiminut valiokunta perustettiin helmikuussa 1905. Samoin kuin Shidlovskin valiokunta sekini oli muodostettu käsittelemään työväenkysymystä, mutta jo ilman työläisten osallistumista siihen. Valiokunta oli olemassa vuoden 1905 kesään asti. — **304.**
- 82 Vuoden 1906 maaliskuun 4 päivän laki liitoista antoi yhdistyksille ja liitoille oikeuden legaaliseen olemassaoloon sillä

ehdolla, että hallitus rekisteröi niiden säännöt. Siitä huolimatta, että liittojen toiminnalle oli säädetty lukuisia rajoituksia ja oli saatettu voimaan rikoslain edesvastuu lain rikkomisesta, työväki käytti annettuja oikeuksia laajasti proletaaristen ammattiliittojärjestöjen perustamiseen. Vuosina 1905—1907 alettiin Venäjällä ensi kertaa perustaa joukko- luontoisia ammattiliittoja, jotka kävivät taloudellista ja poliittista taistelua vallankumouksellisen sosialidemokratian johdolla. — 304.

- 83 Sen jälkeen, kun tsaarin manifesti vuoden 1905 lokakuun 17 päivästä oli julkaistu, ministerineuvoston puheenjohtaja S. J. Witte ja sisäasiainministeri P. N. Durnovo virallisesti julistetusta „vapauksista“ huolimatta vaativat useissa kuverneööreille ja kaupunginpäälliköille lähettämässään kiertokirjeissä ja sähkösanomissa hajoittamaan asevoimalla kokouksia, lakkauttamaan sanomalehtiä, ryhtymään päättäviin toimenpiteisiin ammattiliittoja vastaan, karkoittamaan hallinnollisessa järjestyksessä kaikki sellaiset henkilöt, joita epäiltiin vallankumouksellisesta toiminnasta j.n.e. — 304.
- 84 Vuoden 1905 lopulla ja vuoden 1906 alussa anarkistiryhmä, jota johtivat Kropotkinin seuraaja, tunnettu anarkisti V. Tsherkezishvili sekä hänen kannattajansa Mihako Tsereteli (Bä-ton), Shalva Gogelija (S. G.) y.m., kävi Gruusiassa raivokasta kamppailua sosialidemokraatteja vastaan. Ryhmä julkaisi Tiflissä sanomalehtiä „Nobati“, „Musha“ y.m. Anarkisteilla ei ollut minkäänlaista jalansijaa proletariaatin keskuudessa, mutta heillä oli vissiä menestystä luokkaluonteensa menettäneiden ja pikkuporvarillisten aineiden keskuudessa. J. V. Stalin esiintyi anarkisteja vastaan kirjoitussarjalla, jonka yleisotsikkona oli „Anarkismi vaiko sosialismi?“. Neljä ensimmäistä kirjoitusta ilmestyi sanomalehdessä „Ahali Tshovreba“ kesä- ja heinäkuussa 1906. Seuraavien kirjoitusten julkaiseminen keskeytyi, sillä viranomaiset lakkauttivat sanomalehden. „Ahali Tshovreba“ julkaistut kirjoitukset julkaistiin uudelleen joulukuussa 1906 ja tammikuun 1 p:nä 1907 sanomalehdessä „Ahali Drojeba“, mutta hiukan muutetussa muodossa.

Sanomalehden toimitus liitti näihin kirjoituksiin seuraavan huomautuksen: „Toimitsijain ammattiliitto teki meille äskettäin ehdotuksen, että me julkaisisimme kirjoituksia anarkismista, sosialismista ja muista samanlaatuisista kysymyksistä (kts. „Ahali Drojeba“ № 3). Samanlaisen toivomuksen ovat lausuneet eräät muutkin toverit. Käymme mielihyvin täyttämään näitä toivomuksia ja julkaisemme nämä kirjoitukset. Mitä tulee itse kirjoituksiin, niin pidämme tarpeellisena huomauttaa, että osa niistä on jo kerran julkaistu gruusialaisessa sanomalehdistössä (kirjoittajasta riippumattomista syistä kirjoitussarja jäi lopettamatta). Tästä huolimatta olemme katsooneet välttämättömäksi julkaista kaikki kirjoitukset kokonaisuudessaan ja ehdotimme kirjoittajalle, että hän muokkaisi ne uudelleen ja saattaisi helpotajuiseen kieliasuun, minkä hän mielellään tekikin“. Siten syntyi teoksen „Anarkismi vaiko sosialismi?“ neljän ensimmäisen luvun kaksi eri sanamuotoa. Sen jatko julkaistiin sanomalehdessä „Tshveni Tshovreba“ helmikuussa 1907 ja sanomalehdessä „Dro“ huhtikuussa 1907. Kirjoitusten „Anarkismi vaiko sosialismi?“ ensimmäinen sanamuoto, joka julkaistiin sanomalehdessä „Ahali Tshovreba“, on otettu tämän osan liitteeksi.

„Tshveni Tshovreba“ („Elämämme“) — bolshevistinen päivälehti; alkoi ilmestyä legaalisesti Tiflisissä helmikuun 18 p:nä 1907. Sanomalehteä johti J. V. Stalin. Ilmestyi 13 numeroa. Sanomalehti lakkautettiin maaliskuun 6 p:nä 1907 „äärimmäisen suuntansa takia“.

„Dro“ („Aika“) — bolshevistinen päivälehti, joka ilmestyi sanomalehden „Tshveni Tshovreban“ lakkauttamisen jälkeen maaliskuun 11 päivästä huhtikuun 15 päivään 1907. Sanomalehden johtaja oli J. V. Stalin. Sanomalehden toimittukseen kuuluivat myöskin M. Tshakaja ja M. Davitashvili. Ilmestyi 31 numeroa. — 312.

85 „Nobati“ („Kutsu“) — gruusialaisten anarkistien viikkolehti; ilmestyi vuonna 1906 Tiflisissä. — 320.

86 Kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, 1941, s. 387. — 322.

- 87 Kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, 1941, s. 327—328. — **327.**
- 88 K. Marx ja F. Engels. „Pyhä perhe“, luku „Kriittillinen taistelu ranskalaista materialismia vastaan“ (kts. Teokset, III osa, 1930, s. 160). — **340.**
- 89 Kts. K. Marx. Filosofian kurjuus, 1941, s. 148. — **355.**
- 90 Kts. K. Marx ja F. Engels. Teokset, XVI osa, I kirja, 1937, s. 149. — **356.**
- 91 Kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1941, s. 453. — **357.**
- 92 Kts. F. Engels. Anti-Dühring, 1938, s. 128 ja 129. — **362.**
- 93 „Musha“ („Työmies“) — gruusialaisten anarkistien päivälehti; ilmestyi Tiflisissä vuonna 1906. — **371.**
- 94 „Hma“ („Ääni“) — gruusialaisten anarkistien päivälehti; ilmestyi Tiflisissä vuonna 1906. — **371.**
- 95 Karl Marx. Kölnin kommunistien oikeusjuttu, „Molotin“ julkaisu, Pietari, 1906, s. 113 (IX. Liite. Keskuskomitean vetoamus Liitolle, maaliskuu 1850) (kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1941, s. 133 ja 134). — **383.**
- 96 Kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1941, s. 427. — **384.**
- 97 Lainaus kirjasta: K. Marx. Kansalaissota Ranskassa, F. Engelsing esipuhe. N. Leninin toimittama käännös saksan kielestä, 1905 (kts. Karl Marx. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, 1941, s. 368). — **388.**